

Barke poljske kraljice

Vlado Nartnik

The short ballad titled *Mlada Vida in zamorec v barki* (Young Vida and a Negro in a Boat) is but a part of a longer ballad with the title *Lepa Vida* (Fair Vida) that contains further description of Vida's stay at the Spanish court, which is reminiscent of the legend *Deveti mož* (Ninth Man). Of particular interest is the three-week boat ride that in the legend corresponds to three boats that may be explained with three moon phases. The romance *Poljska kraljica* (Polish Queen) starts with the multiplied counting of boats. The romance no longer focuses on the celestial voyage of the pretty Vida from Taurus to Scorpio and to Pegasus but from Pegasus in the west to Leo and to Virgo in the east. Between them, precisely in the south and located between Taurus and Gemini, are the key moon phases above the constellation of Orion, given that the new moon above this constellation once denoted the vernal equinox. The lunar year thus commenced after the spring new moon with the initial first quarter moon in Virgo, and ended with the twelfth first quarter moon in Leo. Since the counting of first quarter moons resembles to the counting of books in Homer's poems *The Iliad* and *The Odyssey*, as well as in Vergil's *The Aeneid*, this opens up the question of the similarity between the siege of Troy in *The Iliad* and the siege of Venice in *Poljska kraljica*.

Keywords: Slovene folk songs, lunar and solar year, waxing and waning crescent, first quarter moon, Roman numerals, constellation of Orion, flat figurine from Ig, *Iliad*, *Aeneid*, Venice and Vineta, Boleslaw III Wrymouth, Elisabeth of Poland, Louis I of Hungary

Vodna gladina je kot ležeče zrcalo od nekdanj soočila ptice v višini z ribami v globini, sonce podnevi z luno ponoči. Posebno opazna je bila mlada luna v podobi večerne barke na pomladnem zahodu ter stara luna v podobi jutranje barke na jesenskem vzhodu (Nartnik 2009: 339 in 340). Za to govori tudi motiv barke iz daljne dežele v ljudski pesmi. Kratka balada *Mlada Vida in zamorec v barki* se recimo začne in razvije takole (Grafenauer 1943: 61 in 378) :

*Mlada Vida plenice prala
Per kraju morja na belem pesku.
Prot nji je perplavala pisana barka,
Notri je bil čern zamorec.
Tako je rekel černi zamorec:
»Kaj je tebi, mlada Vida?*

*Kaj si bla gorši ta perve leta!«
»Lahko sem bla gorši ta perve leta,
Zdaj pa imam bolno dete;
Ko noč mine, dan potihne,
Pa bolno dete nikol ne pomolkne.«*

Tako je rekel črni zamorec:
 »Pojdi le noter, mlada Vida!
 Jaz imam notri takšno korenčje,
 Da, ko boš dete v njem skopala,
 Bo bolno dete precej mirno.«
 Šla je noter mlada Vida.
 Preden se Vida gor je sklonila,
 Je že na sredi morja bila.
 Tako je rekla mlada Vida:
 »Kaj boš ti, dete, zdaj počelo,
 Ko ne boš matere več imelo!«

Tako je rekel črni zamorec:
 »Kdor ga bo maral, ga bo podojil.
 Ti boš pa zdaj per meni ležala
 Pa mojga sina boš meni dojila.«
 Tako je rekla mlada Vida:
 »Raj čem na sredi v morje skočiti
 Kakor per teb se, zamorec, voziti!
 Kako se boš, dete, milo jokalo,
 Ko ne boš matere več imelo!«
 Vida je čezse svet križ storila,
 Na sredi morja je v vodo skočila.

Mlado Vido že znani zamorec zvabi v barko z obljubo, da bo dobila pomirilo za bolno dete. Ko mlada mati spozna, da je ugrabljen, se sama konča s skokom v morje. Pripoved je sicer postavljalna zlasti v čas arabske zmage nad Benečani pri Susku leta 842, ki je sledila arabskemu požigu Osorja na Cresu leto poprej (Nartnik 1994: 193). Podana balada pa je videti tudi podlaga za precej daljšo balado *Lepa Vida* (SLP V: 244). Naveličana družinskih tegob ob bolnem detetu in starem možu se lepa Vida da zavestno zmamiti v barko in se začne kesati svojega dejanja, ko je že prepozno:

*Lepa Vida je per morju stala,
 Tam na produ si plenice prala.
 Čern zamorc po sivem morju pride,
 Barko vstavi, praša lepe Vide:
 »Zakaj, Vida, nisi tak erdeča,
 Tak erdeča nisi, tak cveteča,
 Kakor ti si prva leta bila?«*

*Vida lepa je odgovorila:
 »Kak bi bla erdeča in cveteča,
 Ker zadela mene je nesreča;
 Oh, doma bolno je moje dete,
 Poslušala sem neumne svete;
 Omožila sem se, starca vzela!
 Malokdaj, sirota, sem vesela;
 Bolno dete cel dan prejokuje,
 Celo dolgo noč mož prekašljuje!«*

*Čern zamorc ji reče ino pravi:
 »Če doma jim dobro ni, žerjavi
 Se čez morje vzdignejo; ti z mano
 Pojdi serčno si ozdravit rano.
 Kaj ti pravim, pote, Vida zala,
 Je kraljica španska me poslala
 Ji dojeti mladega kraljiča,
 Sinka njenga mladga cesariča.*

*Ga dojila boš ino zibala,
 Pestvala, mu postljo postiljala,
 Da zaspi, mu pesmi lepe pela,
 Hujga dela tam ne boš imela.»*

*V barko lepa Vida je stopila;
 Al ko sta od kraja odtegnila,
 Ko je barka že po morju tekla,
 Se zjokala Vida je in rekla:
 "Oh, sirota vboga, kaj sem strila!
 Oh, komu sem jaz doma pustila
 Dete svoje, sinka nebogljenja,
 Moža svojga, z letmi obloženga!"*

*Ko preteklo so ble tri nedelje,
 Jo h kraljici čern zamorc perpelje.
 Zgodaj lepa Vida je vstala,
 Tam per oknu sonca je čakala.
 Potolažit žalost nezrečeno
 Poprašala sonce je rumeno:
 "Sonce, žarki sonca, vi povejte,
 Kaj moj sinek dela, bolno dete?"
 "Kaj bi delal zdaj tvoj sinek mali?
 Včeraj svečo revci so deržali,
 In tvoj stari mož je šel od hiše,
 Se po morju vozi, tebe iše,*

*Tebe iše in se grozno joka,
Od bridkosti njemu serce poka.”*

*Ko na večer pride luna bleda,
Lepa Vida spet per oknu gleda,
Da b si serčno žalost ohladila,
Bledo luno je ogovorila:
“Luna, žarki lune, vi povejte,
Kaj moj sinek dela, bolno dete?”
“Kaj bi delal zdaj tvoj sinek mali?
Dans so vbogo sroto pokopali,
Ino oča tvoj je šel od hiše,
Se po morju vozi, tebe iše,
Tebe iše, se po tebi joka,
Od bridkosti njemu serce poka.”*

*Vida lepa se zajoka huje.
H nji kraljica pride, jo sprašuje:
“Kaj se tebi, Vida, je zgodilo,*

*Da tak silno jokaš in tak milo?”
Je kraljici rekla Vida zala:
“Kak bi srota vboga ne jokala!
Ko per oknu zlato sem posodo
Pomivala, mi je padla v vodo,
Je iz okna padla mi visocga
Kupca zlata v dno morja globocga!”
Jo tolaži, reče ji kraljica:
“Jenjaj jokat in močiti lica!
Drugo kupco zlato bom kupila,
Te per kralju bom izgovorila;
Id, kraljiča doji mojga sina,
Da te mine tvoja bolečina.”*

*Res kraljica kupco je kupila,
Res per kralju jo je zgovorila;
Vida vsak dan je per oknu stala.
Se po sinku, oču, mož jokala.*

Daljša balada je tokrat dvodelna. Prve štiri kitice, ki sestavljajo njeno prvo polovico, opisujejo Vidino srečanje s črnim zamorcem kolikor toliko podobno kakor kratka balada, druge štiri kitice, ki sestavljajo njeno drugo polovico, pa opisujejo kratki baladi še neznanu Vidino bivanje na španskem dvoru. Hkrati z bivanjem skesane Vide na tujem se v drugi polovici jasno oblikuje zaporedje ne le dveh, ampak treh moških likov: Vidinega sinka, moža in oča, pri čemer iščoči lik starega moža nekoliko spominja na delovanje hrvaškega kneza Domagoja. Ta je leta 876 s svojimi sinovi pustošil romanska mesta ob zahodni Istri zavoljo sramotne trgovine s slovanskimi sužnji, ki se je razvila po teh krajih (Nartnik 1994: 196). In zdi se, da druga polovica daljše balade odseva Domagojev nastop ob pritegnitvi še starejše legende *Deveti mož* (SLP I: 48), ki se glasi takole:

*Po morju se vozijo barke tri:
V eni se vozi Jezus Gospod,
V drugi se vozi Gospod Bog,
V tretji se vozi deveti mož,
Deveti mož, žalostni mož.
Tako je rekel Jezus Gospod:
»Kaj je tebi, deveti mož,
Da si tak močno žalosten?«
Tako je rekel deveti mož:
»Kaj bi ne bil jaz žalosten!
Imel sem kar zlahtne stariše,
Povsod sem že bil, nikjer jih ni,
V svetih nebesih jih tudi ni.«
Tako je rekel Gospod Bog:
»Kaj ti pravim, deveti mož!*

*Pojdi si kupit v en lep semenj
Rumene gosli in čern lok,
Pa pojdi pred vrata peklena gost;
Pred peklom godi en letni dan,
En letni dan in noč in dan.
Ob leti pride satan ven,
Poreče: 'Kaj damo teb za en lon,
Ker godeš nam že en letni dan,
Oj letni dan in noč in dan?
Denarjov ti damo, kolikor jih hoč,
Oj duš ti pa ne damo nič.'
Od Kriščovih ran še jo zagod,
Še drugič pride satan ven,
Poreče: 'Vzem duš, kolikor jih hoč,
Mi tebe ne mormo poslušat več!'«*

Šel je mož kupit v en lep semenj
 Rumene gosli in črn lok,
 Šel je pred vrata peklenska gost.
 Pred peklom je godel en letni dan,
 En letni dan in noč in dan.
 Ob letu je peršel satan ven:
 »Kaj naj damo tebe za en lon,
 Ker godeš nam že en letni dan,
 Oj letni dan in noč in dan?
 Denarjov ti damo, kolikor jih hoč,
 Oj duš ti pa ne damo nič.«
 Od Kriščovih ran zagodel jo je,
 Še drugič je peršel satan ven:
 »Le pojdi si vzeti dušo, kolikor jih hoč,
 Mi tebe ne mormo poslušati več!«

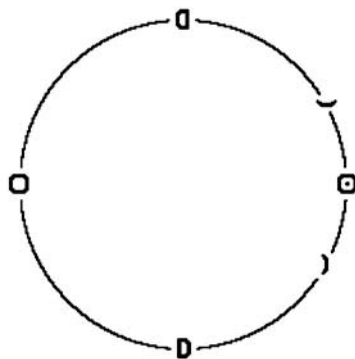
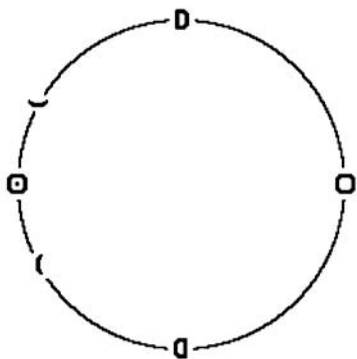
Deveti mož je šel v črni pekel,
 Za njim se je vlekel dolg plašč:
 »Perjemajte, duše, se plašča mojga!«
 Perjele so se ga duše vse.
 Kadar jih h verhu pernesel je,
 Se vtergala je njegova mat
 In z njo še druge duše tri.
 »Odpiraj, Peter, vrata gor!
 Pekel sem izpraznil, napolnim nebo,
 Pozabil sem pa na mater svojo.
 Mati moja so goljufna bli,
 Goljufna bli, jezična bli:
 Kjer so vidli pijane ljudi,
 So vodo med vino pertakali,
 Prav dobro drago so jim rajtali.«

Posebno opazno je, kako se že na tri tedne trajajočo vožnjo, ki uvaja Vidin žalostni pogovor s soncem in luno v drugi polovici daljše balade, v legendi navezujejo tri barke, preneseno razložljive s tremi luninimi menami. Sestav štirih bark v kratki baladi in legendi bi potemtakem kazal na štiri lunine mene:

1. barka s črnim zamorcem..... črni mlaj
2. barka z Jezusom Gospodom prvi krajec
3. barka z Gospodom Bogom..... beli ščip
4. barka z devetim možem zadnji krajec

Le da je težišče kratke balade na pisani barki s črnim zamorcem, ki pomeni mujenje črnega mlaja v ozvezdju Bika pred nekdanjim pomladnim ozvezdjem Dvojčkov, medtem ko se je deveti mož, ki ima v legendi kupiti gosli in lok, znašel šele v predhodnem ozvezdju Škorpijona namesto v nekdanjem jesenskem ozvezdju Lokostrelca. Sorazmerje nasprotnih ozvezdij utrjuje še prisotnost dveh velikih rdečih zvezd, zvezde Aldebaran v Bikovi glavi in zvezde Antares sredi Škorpijona. Sledenje Dvojčkov Biku in Lokostrelca Škorpijonu je nadalje pomenljivo z vidika luninega leta. Ker je to leto dobrih deset dni krajše od sončevega, se lunine mene v treh sončevih letih pomaknejo za eno živalsko ozvezdje nazaj, se pravi iz Dvojčkov v Bika ter iz Lokostrelca v Škorpijona. Na takem pomiku lunin men v času okrog leta 4320 do Kr. ravno slonita kratka balada in legenda: pomladni črni mlaj tretjega luninega leta se je bil pomaknil v Bika kot Vidina ugrabitev (Avsenik Nabergoj 2010: 322).

Kazno je, da je razhajanje luninega leta s sončevim našlo svoj ognjeni odsev tudi v navadi sežiganja umrlega veljaka z ubito sužnjo v pogrebni barki, kakor jo je pri Rusih opisal arabski popotnik Ibn Fadlan še leta 922 (Mencej 1997: 25). Obredni vožnji obeh novoporočencev na oni svet, ki jo nekako nakaže kratka balada, je po legendi sledilo igranje na gosli, trajajoče en letni dan, in noč in dan. Toliko trajajoče igranje na gosli je pravzaprav skladno s polletno nočjo in polletnim dnevom na visokem severu ter na globokem jugu (Nartnik 1998: 208 in 209), nasprotje med kratko balado in legendo pa je hkrati raztegljivo v nasprotje med začetkom pomladi in začetkom jeseni (Nartnik 1999/2000: 7):

Prvi in drugi začetek je zaznamoval črni mlaj, posredno določljiv najprej z ležečim luninim srpom kot plavajočo barko po pomladnem mlaju v ozvezdju Bika na levi in nato pred jesenskim mlajem v ozvezdju Škorpiona na desni, medtem ko se je stoječi lunin srp kot napeti lok po jesenskem mlaju spet istovetil z ozvezdjem Lokostrelca, stoječi lunin srp kot ležečo kupo pred pomladnim mlajem v ozvezdju Bika pa naposled odseva še pritanje vode v vino v legendi. Tako je krožilo eno lunino leto za drugim in navajalo na štetje bark na nebu. S pomnoženim štetjem bark se ravno začne romanca *Poljska kraljica oblega Benetke* (SLP I: 2):

*Straža zavpiti, straža beneška:
 »Vstanite gori vsi Benečani!
 Po morju se vozi poljska kraljica,
 Za sabo vleče tristo bark,
 V vsaki barki tristo soldatov,
 Vsaki soldat ima svojga junga.
 Zdaj zdaj bo vzela beneški tabor,
 Svetega Marka visoki zvonik.«
 Hitro so vstali vsi Benečani,
 Naproti so tekli poljski kraljici:
 »O milost, milost, poljska kraljica!
 Se hočmo podati, kvartir ti dati,
 Tvojim soldatom jesti in piti.«
 Tako je rekla poljska kraljica:
 »Jaz ne maram za jesti; za piti
 Soldati moji že majo zadosti.
 Če mi ne daste mojga kraljiča,*

*Zdaj zdaj bom vzela beneški tabor,
 Svetega Marka visoki zvonik.«
 Hitro so tekli po njenga kraljiča,
 Peljali so njega poljski kraljici.
 Mat ga spremljala, se milo jokala.
 Tako je rekla poljska kraljica:
 »Tiho bodi, španska kraljica!
 Jaz sem ga redila tri cele leta,
 Pa si mi ga vkradla, španska kraljica,
 Z njim si vskočila sem na Beneško.«
 Tako je še rekla poljska kraljica:
 »Kaj vam pravim, soldati moji!
 Streljajte meni vsi na veselje,
 Pavkajte meni vsi na veselje,
 Godite meni vsi na veselje,
 Da imam nazaj spet svojga kraljiča!«*

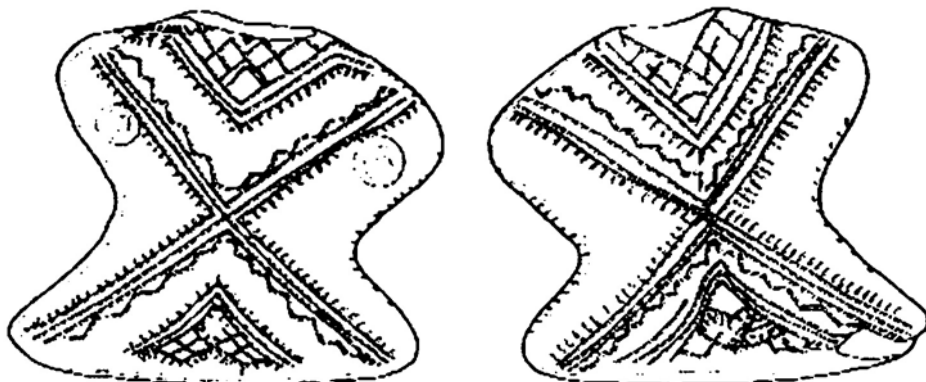
Romanca naravnost obrne daljšo balado tako, da je zdaj poljska kraljica tista, ki ukazuje španski kraljici. Novost je tudi v tem, da špansko kraljico z njenim sinom na begu vse do Benetk zasleduje kar 301 barka poljske kraljice. Le da se poljska flota skrči na vsega 14 bark, če se dvakratni števnik *tristo* na začetku romance zamenja s podobno zvenečim števnikom *trinajst*:

*Straža zavpiti, straža beneška:
»Vstanite gori vsi Benečani!
Po morju se vozi poljska kraljica,
Za sabo vleče trinajst bark,*

*V vsaki barki trinajst soldatov,
Vsaki soldat ima svojga junga.
Zdaj zdaj bo vzela beneški tabor,
Svetega Marka visoki zvonik.«*

V tem primeru šteje poljska flota 364 ljudi in ji je španski kraljič tako rekoč nujen za zenačitev s številom dni sončevega leta. V jedru romance tako tudi ni več nebesno potovanje lepe Vide od Bika do Škorpijona in do Pegaza (Nartnik 1994: 200), ampak od Pegaza na zahodu do Leva in do Device na vzhodu. Vmes so ravno na jugu med Bikom in Dvojčki ključne lunine mene nad Orionom oziroma Andraževim križem (Matičeto 1974: 51 in 52) glede na to, da je prvi krajec nad tem križem nekdanj pomenil najkrajši dan in najdaljšo noč v letu, mlaj pomladno enakonočje, zadnji krajec pa najdaljši dan in najkrajšo noč v letu. Lunino leto se je tako začelo po pomladnem mlaju s prvim prvim krajcem v Devici in končalo z dvanajstim prvim krajcem v Levu (Nartnik 1995/96: 107):

Že tretje leto pa je Andražev križ v podobi rimske cifre X namesto desetega dosegl šele enajsti prvi krajec in ustrezno tudi Kraljiča v Levu namesto dvanajstega šele trinajsti prvi krajec. V tem bi bil tudi smisel zasledovanja španske kraljice do Benetk, kolikor so Benetke res samo Benetke. Lev v beneškem grbu namreč ni tako daleč od grifa v volinskem grbu na poljskem severu, s tem pa se vzpostavlja tudi zveza južnih Benetk s severnim Volinom kot nekdanjo Vineto (Bialecki 1991: 152). Le da v davnem času okrog leta 4320 do Kr. še ni bilo ne Benetk ne Vinete, nastajala pa je jantarna pot, ki je prek Ljubljanskega jezera vodila od Jadrana proti Baltiku in jo je spremljalo oblikovanje rimskih cifer I ... V ... X po luninih menah na zvezdnem nebu. Za to govori ploščata podoba brezglave boginje z Iga (Tomaž 2008: 64 in 65):

Da se ploščata podoba veže z Andraževim križem, kaže prekotna cifra X na sprednji in na zadnji strani, in ker je cifra pravzaprav potrojena, se lahko nanaša tudi na XXX dni od ščipa do ščipa v obliki dojk. Vmesno črno-belo nasprotje visečih kvadratkov se tako nanaša na pomladni mlaj nad južnim obzorjem nekdanjega jezera. Nasprotje visečih kvadratkov je sicer vpeto v cifro V, ki je prav tako potrojena, in se lahko nanaša tudi na členitev VVV + VVV dni, s tem da z zrcalnim obratom v spodnji polovici dopušča še VIVIVIVIV dni lihega popravka po sodih dneh lihega meseca (Škvor Jernejčič 2011: 39). Nasprotju kvadratkov na sprednji strani se vrh tega protistavlja lok v visečem kvadratu tudi kot jesensko sonce pod ozvezdjem Orla.

Pomenljivo je, da štetje prvih krajev od Device do Leva spominja tudi na štetje spevov Homerjeve *Iliade* in njegove *Odiseje* ter Vergilove *Eneide*, s tem pa se odpira nadaljnje vprašanje podobnosti med grškim obleganjem Troje v *Iliadi* in poljskim obleganjem Benetk v *Poljski kraljici* (Avsenik Nabergoj 2010: 628). Krivda za grško obleganje Troje je podana v 7. spevu *Iliade* (Homer 1950: 157):

*Zbor zboruje i Trojcev, na Ilia gradu visokem,
Buren, viharno razgret, ob vratih do Priama kralja.
Modri Antenor med njimi začne in pravi takole:
»Čujte me, Trojci, Dardanci, in vi, zavezniki naši,
Rad nasvet bi vam dal, ki duh narekuje ga srcu:
Dajte, vrnimo že Heleno Grkom z vsemi zakladi,
Naj jo odvede Atrid! Sedanji naš boj je pregrešen,
Z njim kršimo pogodbo: ne obeta se srečen nam konec,
Jaz vsaj mislim tako, če ne spolnimo dane obljube!«*

In ko je Troja leta 1181 pred Kr. padla, se je po 1. spevu *Eneide* ravno modri Antenor rešil takole (Vergil 1964: 17):

*Glej, skozi vojsko Ahivcev je mogel uiti Antenor,
Priti v Ilirski zaliv in v sredo kraljestva Liburnov
Mimo izvira Timava, kateri iz žrel se devetih
V morje izliva tako, da kar gora hrumi in se morje
Glasno bučeče razliva po poljih. In vendar je zgradil
Mesto Patavij in Tevkre nastanil; ime je dal ljudstvu,
Potlej trojansko orožje obesil na zid in odsihdob
V miru udobno počiva; a midva, tvoj rod, ki obetaš
Nama nebeške višave, sva ladij veliko zgubila
– Groza grozanska! – Zaradi togote edine Junone;
Jezi sva njeni predana in daleč od zemlje italske.*

Same Benetke so nastale dolgo potem tako, da so se Antenorjevi potomci iz strahu pred Atilovimi jezdecami leta 455 umaknili na jadransko laguno. Nasproti severni Vineti, ki si jo je leta 1123 podredil poljski knez Boleslav III Krivousti (Trawkowski 1984: 85), pa se z južnimi Benetkami spet veže dogajanje ob smrti ogrskega kraljiča Andraža, ki ga je leta 1345 dala zadaviti žena Johana Sicilska. Pred smrtjo je namreč v Napolj (Grafenauer

1939: 225 in 228) na dveh beneških galejah prispela kraljičeva mati Elizabeta Poljska s spremstvom, po smrti pa je pred vojsko kraljičevega brata Ludvika I Ogrskega s svojimi tremi galejami pobegnila vdova Johana (Lengyel 1990: 90 in 95).

Literatura

- Irena Avsenik Nabergoj 2010, *Hrepenenje in skušnjava v svetu literature. Motiv Lepe Vide*, Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Tadeusz Bialecki 1991, *Herby miast Pomorza Zachodniego*, Szczecin: Polskie Pismo i Książka.
- Ivan Grafenauer 1939, Poljska kraljica, *Dom in svet* 51, 224–228.
- Ivan Grafenauer 1943, *Lepa Vida. Študija o izvoru, razvoju in razkroju narodne balade o Lepi Vidi*, Ljubljana: AZU.
- Homer 1950, *Iliada*. Prevedel Anton Sovre – Ljubljana: DZS.
- Dénes Lengyel 1990, *Korona i miecz: opowieści z dziejów Węgier*, Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Milko Matičetov 1974: Zvezdna imena in izročila o zvezdah med Slovenci, v: *Zbornik za naravoslovje in tehniko: zvezek 4*. Ljubljana: Slovenska matica, 43–90.
- Mirjam Mencej 1997, *Pomen vode v predstavah starih Slovanov o posmrtnem življenju in šegah ob smrti*, Ljubljana : Slovensko etnološko društvo.
- Vlado Nartnik 1994, Časovna odprtost oblikovanja lika lepe Vide, v: *Individualni in generacijski ustvarjalni ritmi v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi: ob 10-letnici smrti Marje Boršnikove: mednarodni simpozij v Ljubljani od 24. do 26. junija 1992 pod vodstvom Toneta Pretnarja*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete (Obdobja 14), 193–202.
- Vlado Nartnik 1995/96, Nekaj o sklapljanju osnovnih števnikov v slovenščini, *Slava: debatni list* 9, št. 2, 107–110.
- Vlado Nartnik 1998, Pogledi na Pavlove raziskave tematike Orfeja, v: *Slovensko-madžarski jezikovni in književni stiki od Košiča do danes: zbornik razprav*, Budimpešta: Košičev sklad, 205–210.
- Vlado Nartnik 1999/2000, Tedni in meseci starih Slovanov, *Slava: debatni list* 13, št. 1–2, 6–9.
- Vlado Nartnik 2009, Svetniki in galjot v ljudski pesmi, *Studia mythologica Slavica* 12, 337–342.
- SLP I = *Slovenske ljudske pesmi I 1970*. Uredili Zmaga Kumer, Milko Matičetov, Boris Merhar in Valens Vodusek, Ljubljana: Slovenska matica.
- SLP V = *Slovenske ljudske pesmi V 2007*. Avtorji in uredniki Marjetka Golež Kaučič, Marija Klobčar, Zmaga Kumer, Urša Šivic in Marko Terseglav, Ljubljana: Založba ZRC in Slovenska matica
- Brina Škvor Jernejčič 2011, Motiv trikotnika s podaljški na glinenem posodju v pozni bronasti in zgodnji železni dobi. Razmislek o njegovi okrasni in simbolni vrednosti, *Studia mythologica Slavica* XIV, 23–50.
- Alenka Tomaž 2008, *Prva dama / First Lady*, Koper: Založba Annales, ZRS.
- Vergil 1964, *Eneida*. Prevedel Fran Bradač, Maribor: Založba Obzorja.
- Stanisław Trawkowski 1984, Bolesław III Krzywousty, v: *Poczet królów i książąt polskich*, Warszawa: Czytelnik, 80–88.

The Boats of the Polish Queen

Vlado Nartnik

Water has always reflected the sun during the day and the moon at night. Particularly noticeable were the waxing moon in the form of an evening boat in the west in spring and the waning moon in the form of a morning boat in the east in the fall. The boat motif in folk songs confirms this. An example is a short ballad titled *Mlada Vida in zamorec v barki* (Young Vida and a Negro in a Boat), which serves as the basis for a longer ballad with the title *Lepa Vida* (Fair Vida, SLP 244). The latter consists of eight stanzas, with the first four describing, much as in the short ballad, how Vida meets a black-skinned Negro. Speaking of Vida's stay at the Spanish court, which is not mentioned in the short ballad, the last four stanzas are reminiscent of the legend *Deveti mož* (Ninth Man, SLP 48). Especially interesting is the three-week boat ride that in the legend corresponds to three boats that may be explained with three moon phases.

The romance *Poljska kraljica* (Polish Queen, SLP 2) starts with the multiplied counting of boats. Contrary to the longer ballad, the Polish Queen is now the one who gives orders to the Spanish Queen. Another new element in this poem is the pursuit of the Spanish Queen and her son during their flight to Venice by as many as 301 boats under the command of the Polish Queen. However, if the double numeral *tristo* (300) from the beginning of the romance is replaced by the similarly-sounding numeral *trinajst* (13) the Polish fleet is suddenly reduced to mere fourteen boats. In this case, the Polish fleet contains 364 people, and in order to equalize this number with the number of days in the solar year it is in urgent need of the Spanish Prince. The romance no longer focuses on the celestial voyage of the pretty Vida from Taurus to Scorpio and to Pegasus but from Pegasus in the west to Leo and to Virgo in the east. Between them, precisely in the south and located between Taurus and Gemini, are the key moon phases above the constellation of Orion, given that the new moon above this constellation once denoted the vernal equinox. The lunar year thus commenced after the spring new moon with the initial first quarter moon in Virgo, and ended with the twelfth first quarter moon in Leo. However, already in the third year Orion, shaped as the Roman numeral X, was reached only by the eleventh first quarter moon; consequently, the Prince in Leo was reached only by the thirteenth first quarter moon instead of the twelfth one. The pursuit of the Spanish Queen all the way to Venice should be understood within this context.

Since the counting of first quarter moons resembles to the counting of books in Homer's poems *The Iliad* and *The Odyssey*, as well as in Vergil's *The Aeneid*, this opens up the question of the similarity between the siege of Troy in *The Iliad* and the siege of Venice in *Poljska kraljica*. It seems that this connection with Venice can be found in the events taking place at the time of death of Prince Andrew of Calabria, whose wife Joan I of Naples had him strangled in 1345. Prior to his death, two Venetian galleys brought to Naples the Prince's mother, Elizabeth of Poland, with her retinue. After his death, his widow Joan I fled with her three galleys from the pursuit of the army of Prince Andrew's brother, King Louis I of Hungary.